

MỘT SỐ ĐỀ XUẤT VỀ CHÍNH SÁCH HỖ TRỢ TÀI CHÍNH CHO SINH VIÊN TRONG BỐI CẢNH ĐỔI MỚI CƠ CHẾ HOẠT ĐỘNG TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC NGOẠI THƯƠNG

Đào Thị Thu Giang*
Phạm Thu Hương**

Tóm tắt

Nghị quyết 77/NQ-CP về thí điểm đổi mới cơ chế hoạt động được Chính phủ ban hành ngày 24/10/2014 cho phép các cơ sở giáo dục đại học công lập được tự chủ hơn trong hoạt động nhưng đồng thời cũng đặt ra yêu cầu về chính sách hỗ trợ cho sinh viên nghèo, sinh viên là đối tượng chính sách và các hoạt động của sinh viên. Trong những năm qua, Trường Đại học Ngoại thương luôn nỗ lực tìm kiếm các nguồn tài chính để hỗ trợ cho các hoạt động của sinh viên nhằm hướng tới giáo dục toàn diện cho người học, đảm bảo mục tiêu khuyến khích học tập và tăng cường khả năng tiếp cận giáo dục đại học cho sinh viên học tốt nhưng có hoàn cảnh khó khăn. Tuy nhiên, cho tới nay hoạt động hỗ trợ sinh viên của Trường còn dừng ở phạm vi hẹp và còn nhiều hạn chế. Bài viết đưa ra một số đề xuất về chính sách hỗ trợ tài chính cho sinh viên trong bối cảnh đổi mới cơ chế hoạt động tại Trường Đại học Ngoại thương.

Từ khóa: chính sách, cho vay học bổng, học bổng, hoạt động ngoại khóa, tự chủ.

Mã số: 232. Ngày nhận bài: 24/02/2016. Ngày hoàn thành biên tập: 14/03/2016. Ngày duyệt đăng: 14/03/2016.

Abstract

The Resolution No 77 dated 24th October 2014 issued by the Government on experimentally innovating the operating mechanism of higher education institutions gives them more decision rights but requires more supports for students at once. Foreign Trade University has made numerous efforts in finding finance resources to support students' activities in order to foster the holistic development of students by engaging them in both academic knowledge and socially-oriented activities and increase the opportunities to approach the higher education for poor and difficult students. However, the finance supports for students of Foreign Trade University currently still have a small scale and some shortcomings. The article gives some proposals on the finance support policy for students in the context of implementing innovation in operating mechanism at Foreign Trade University.

Key words: policy, scholarship loan, scholarship, extracurricular activities, autonomy.

Paper No. 232. Date of receipt: 24/02/2016. Date of revision: 14/03/2016. Date of approval: 14/03/2016.

1. Đặt vấn đề

Đổi mới cơ chế hoạt động tại các cơ sở giáo dục đại học công lập được xem là xu thế tất yếu hiện nay nhằm nâng cao mức độ tự

chủ về thực hiện nhiệm vụ giáo dục đào tạo, nghiên cứu khoa học, về tài chính và về tổ chức nhân sự. Nghị quyết 77/NQ-CP về thí điểm đổi mới cơ chế hoạt động được Chính

* PGS, TS, Trường Đại học Ngoại thương.

** TS, Trường Đại học Ngoại thương, email: huongpt@ftu.edu.vn.

phủ ban hành ngày 24/10/2014 nhằm khuyến khích các cơ sở giáo dục đại học công lập chủ động khai thác, sử dụng hợp lý, hiệu quả các nguồn lực để nâng cao chất lượng đào tạo đại học và giảm chi cho Ngân sách nhà nước đồng thời không làm giảm cơ hội tiếp cận giáo dục đại học của sinh viên nghèo, sinh viên là đối tượng chính sách.

Đề án thí điểm đổi mới cơ chế hoạt động của Trường Đại học Ngoại thương được Chính phủ phê duyệt tại Quyết định 751/QĐ-CP ngày 02/06/2015 trong đó có việc cam kết xây dựng chính sách hỗ trợ tài chính cho sinh viên căn cứ trên điều kiện nguồn lực thực tế để đảm bảo mục tiêu thu hút sinh viên giỏi tham gia học tập tại Trường và không làm giảm cơ hội tiếp cận giáo dục của sinh viên nghèo, sinh viên là đối tượng chính sách, khuyến khích các hoạt động nghiên cứu khoa học và ngoại khóa của sinh viên nhằm phát triển toàn diện cho người học.

Bài viết tập trung phân tích thực trạng hoạt động hỗ trợ tài chính cho sinh viên của Trường, những điểm cần lưu ý trong quy định của Nhà nước liên quan tới cơ chế hỗ trợ sinh viên và căn cứ trên đó đưa ra một số đề xuất về chính sách hỗ trợ tài chính cho sinh viên trong bối cảnh đổi mới cơ chế hoạt động tại Trường Đại học Ngoại thương.

2. Đánh giá thực trạng hoạt động hỗ trợ tài chính cho sinh viên của Trường Đại học Ngoại thương

2.1. Những kết quả đạt được

Trong những năm qua, Trường Đại học Ngoại thương luôn nỗ lực tìm kiếm các nguồn tài chính để hỗ trợ cho các hoạt động của sinh

viên một mặt nhằm hướng tới giáo dục toàn diện cho người học, mặt khác đảm bảo mục tiêu khuyến khích học tập và tăng cường khả năng tiếp cận giáo dục đại học cho sinh viên học tốt nhưng có hoàn cảnh khó khăn.

Hàng năm Trường đều dành ngân sách cho các hoạt động của Đoàn thanh niên, hoạt động của các câu lạc bộ thuộc Hội sinh viên, đồng thời kêu gọi hỗ trợ từ các tổ chức nghề nghiệp và tổ chức doanh nghiệp tài trợ cả về vật chất cũng như chuyên môn cho các câu lạc bộ. Hiện nay Trường có tới 38 câu lạc bộ sinh viên tại Cơ sở Hà Nội và hơn 20 câu lạc bộ tại Cơ sở TP. Hồ Chí Minh và Quảng Ninh. Hoạt động của Đoàn Thanh niên, Hội Sinh viên và các câu lạc bộ sinh viên không chỉ thu hút sự tham gia nhiệt tình của đông đảo sinh viên mà còn đặc biệt thu hút sự quan tâm của các tổ chức doanh nghiệp, tổ chức nghề nghiệp và tổ chức xã hội. Các hoạt động của sinh viên thu hút được tài trợ của các tổ chức trong và ngoài nước năm 2013 là xấp xỉ 661 triệu đồng, năm 2014 là xấp xỉ 1,37 tỷ đồng.¹ Chính sự phát triển mạnh mẽ của các câu lạc bộ và các tổ chức sinh viên đã góp phần tạo nên sự năng động của sinh viên, mang lại phong cách đặc trưng của sinh viên Trường Đại học Ngoại thương, tạo nên một môi trường mở với thế giới.

Trường thực hiện cấp học bổng khuyến khích học tập cho sinh viên đạt kết quả học tập và rèn luyện tốt theo quy định của Nhà nước. Ngân sách dành cho học bổng khuyến khích học tập và khen thưởng cho sinh viên của Trường năm 2013 và năm 2014 tương ứng là 6,3 tỷ đồng và 6,4 tỷ đồng.²

Bên cạnh đó, Nhà trường cũng nỗ lực tìm

^{1,2} Theo số liệu báo cáo công khai quyết toán năm 2013, 2014 của trường Đại học Ngoại thương

khiếm các giải pháp để hỗ trợ sinh viên có hoàn cảnh khó khăn mong muốn được học tập tại Trường. Bắt đầu từ năm 2011, Trường triển khai xây dựng Quỹ cho vay học bổng FTU-Mabuchi với sự tài trợ của Tổ chức học bổng quốc tế Mabuchi (Mabuchi International Scholarship Foundation) của Nhật Bản nhằm hỗ trợ sinh viên có hoàn cảnh khó khăn trong suốt 04 năm học tập tại Cơ sở Hà Nội của Trường. Mỗi sinh viên tham gia chương trình của Quỹ sẽ được hỗ trợ số tiền là 1 triệu đồng/tháng trong suốt 04 năm học với lãi suất 0%, sau khi tốt nghiệp có việc làm 03 tháng, mỗi sinh viên sẽ thực hiện chuyển trả lại 01 triệu đồng/tháng trong vòng 04 năm, số tiền sau khi được sinh viên chuyển lại sẽ được sử dụng để tiếp tục hỗ trợ cho các thế hệ sinh viên tiếp theo. Đến nay, tổng số sinh viên tham gia chương trình là 112 em, mỗi năm Tổ chức học bổng quốc tế Mabuchi tài trợ vào Quỹ cho vay học bổng với số tiền xấp xỉ 1 tỷ đồng. Khóa sinh viên đầu tiên tham gia chương trình của Quỹ đã tốt nghiệp và đã xây dựng cộng đồng FTU-Mabuchi với sự tham gia của các sinh viên đã, đang và mong muốn được tham gia chương trình. Tôn chỉ của Quỹ “*thế hệ đi trước có trách nhiệm giúp đỡ thế hệ đi sau*” đã được thấm nhuần trong tư tưởng mỗi sinh viên tham gia chương trình.

Ngoài ra, Trường cũng đã dành một phần kinh phí để hỗ trợ sinh viên nghiên cứu khoa học, cụ thể kinh phí tổ chức các cuộc thi nghiên cứu khoa học, hội thảo khoa học định kỳ hàng năm của sinh viên.

2.2. Những hạn chế và nguyên nhân

Mặc dù Nhà trường đã rất chú trọng tới hoạt động hỗ trợ sinh viên nhưng xuất phát từ điều kiện khách quan và chủ quan, cho tới nay hoạt động hỗ trợ sinh viên của Trường còn

dùng ở phạm vi hẹp và còn nhiều hạn chế. Cụ thể:

Thứ nhất, Trường chưa có cơ chế hỗ trợ kinh phí cho hoạt động hành chính của các câu lạc bộ mà chủ yếu hỗ trợ thông qua nguồn kinh phí dành cho Đoàn Thanh niên và Hội Sinh viên. Các hoạt động chuyên môn, đặc biệt là các cuộc thi do các câu lạc bộ tổ chức hiện nay chủ yếu dựa vào nguồn tài trợ từ các tổ chức doanh nghiệp, tổ chức nghề nghiệp. Mặc dù việc tìm kiếm nguồn tài trợ để triển khai các hoạt động một mặt buộc các câu lạc bộ phải năng động, chủ động và cũng chịu nhiều trách nhiệm hơn đối với hoạt động của câu lạc bộ nhưng mặt khác lại phần nào hạn chế phạm vi cũng như lĩnh vực hoạt động của câu lạc bộ. Nguyên nhân dẫn đến hạn chế này là do với điều kiện về nguồn thu theo quy định trước đây, Nhà trường gặp khó khăn trong việc huy động nguồn kinh phí để hỗ trợ cho các hoạt động của sinh viên.

Thứ hai, trong bối cảnh thí điểm đổi mới cơ chế hoạt động, Trường được phép tăng học phí cao hơn so với khung học phí trước kia của Nhà nước nhằm bù đắp cho chi phí đào tạo hợp lý, đảm bảo các điều kiện về chất lượng đào tạo. Tuy nhiên, việc xây dựng mức học phí cao hơn cũng sẽ làm giảm cơ hội tham gia học tập tại Trường của các sinh viên nghèo có hoàn cảnh khó khăn. Do đề án đổi mới cơ chế hoạt động của Trường vừa được Chính phủ phê duyệt vào tháng 06/2015, cho đến nay Trường đang trong quá trình xây dựng cơ chế cấp học bổng cho sinh viên đặc biệt xuất sắc cũng như cơ chế hỗ trợ cho sinh viên học giỏi có hoàn cảnh khó khăn bên cạnh việc thực hiện học bổng khuyến khích học tập theo quy định của Nhà nước nhằm duy trì thế mạnh của Trường về chất lượng sinh viên đầu vào.

Thứ ba, như đề cập trên đây hoạt động cho vay học bổng mới được triển khai tại Cơ sở Hà Nội và nguồn kinh phí được tài trợ bởi Tổ chức Mabuchi quốc tế. Với chủ trương tăng cường phối hợp hoạt động của cả ba cơ sở để đảm bảo đồng nhất về chất lượng đào tạo và chuẩn đầu ra, duy trì thế mạnh của Trường về chất lượng sinh viên đầu vào việc triển khai hoạt động cho vay học bổng nhằm hỗ trợ sinh viên nghèo cần được nhân rộng ở cả 03 cơ sở.

Thứ tư, mặc dù hàng năm Trường đã tiến hành tổ chức các cuộc thi nghiên cứu khoa học, các hội thảo và tọa đàm dành cho sinh viên, tuy nhiên, các hoạt động này mới chỉ dừng ở quy mô nhỏ và chưa thật sự xứng với tiềm năng nghiên cứu khoa học trong sinh viên. Nguyên nhân của hạn chế này là Nhà trường chưa có một kế hoạch tổng thể về phát triển nghiên cứu khoa học trong sinh viên trong dài hạn. Việc đẩy mạnh NCKH trong sinh viên không chỉ thực hiện trong những nghiên cứu độc lập của sinh viên, mà là cả những nghiên cứu hợp tác cùng với các nhóm giảng viên trong trường. Thứ hai, Trường cũng gặp rất nhiều khó khăn khi động lực tham gia nghiên cứu khoa học của sinh viên còn thấp. Thêm vào đó là hạn chế về ngân sách dành cho nghiên cứu khoa học của sinh viên trong những năm thực hiện thí điểm tự chủ tài chính.

Thứ năm, hoạt động tư vấn và dịch vụ hỗ trợ cho sinh viên còn chưa được chú trọng đầu tư và phát triển. Hiện nay các hoạt động của sinh viên đang được nhiều đơn vị phụ trách mang tính rời rạc và không có tính hệ thống như Phòng Công tác Chính trị và SV, Đoàn Thanh niên, Hội Sinh viên... Nhà trường chưa thật sự có đầu mối để điều phối và thực hiện các hoạt động này hiệu quả.

3. Những số điểm cần lưu ý trong các quy định của Nhà nước về cơ chế hỗ trợ

cho sinh viên

- Theo quy định tại Thông tư 31/2013/TT-BGDĐT ngày 01/08/2013 sửa đổi bổ sung Thông tư 47/2007/TT-BGDĐT của Bộ Giáo dục và Đào tạo về học bổng khuyến khích học tập đối với học sinh, sinh viên trong các trường chuyên, trường năng khiếu, các cơ sở giáo dục đại học và trung cấp chuyên nghiệp thuộc hệ thống giáo dục quốc dân, quỹ học bổng khuyến khích học tập được bố trí tối thiểu bằng 8% nguồn thu học phí hệ giáo dục chính quy đối với các trường công lập.

- Theo Nghị định 99/2014/NĐ-CP của Chính phủ ngày 25/10/2014 quy định việc đầu tư phát triển tiềm lực và khuyến khích hoạt động khoa học và công nghệ trong các cơ sở giáo dục đại học, cơ sở giáo dục đại học phải dành tối thiểu 3% nguồn thu học phí của cơ sở giáo dục đại học để cho sinh viên và người học hoạt động nghiên cứu khoa học.

- Theo Quyết định 751/QĐ-CP ngày 02/06/2015 của Chính phủ về phê duyệt Đề án thí điểm đổi mới cơ chế hoạt động của Trường Đại học Ngoại thương giai đoạn 2015-2017, "trường hỗ trợ toàn bộ phần chênh lệch giữa mức học phí của trường với mức học phí được miễn, giảm theo quy định của Nhà nước đối với sinh viên thuộc đối tượng được hưởng chính sách miễn giảm học phí theo quy định..." và "toàn bộ tiền lãi từ tiền gửi ngân hàng được sử dụng để lập các quỹ hỗ trợ sinh viên".

4. Một số đề xuất về chính sách hỗ trợ tài chính cho sinh viên trong bối cảnh đổi mới cơ chế hoạt động tại Trường Đại học Ngoại thương

Xuất phát từ những phân tích về thực trạng hoạt động hỗ trợ sinh viên tại Trường Đại học Ngoại thương và các quy định hiện hành liên quan tới chính sách hỗ trợ tài chính cho sinh

viên, bài viết đưa ra một số đề xuất về chính sách hỗ trợ tài chính cho sinh viên trong bối cảnh đổi mới cơ chế hoạt động tại Trường Đại học Ngoại thương như sau:

(i) Thực hiện cấp bù phần chênh lệch giữa mức học phí của Trường và mức học phí được miễn giảm theo quy định của Nhà nước. Để tạo điều kiện cho sinh viên thuộc diện chính sách tham gia học tập tại Trường, Nhà trường thực hiện phần cấp bù ngay cho phần chênh lệch trong từng học kỳ của năm học, phần miễn giảm được hỗ trợ bởi Nhà nước sẽ được thực hiện ngay sau khi Trường nhận được nguồn kinh phí từ Ngân sách nhà nước. Dự kiến phần phân kinh phí cấp bù vào khoảng 4 tỷ đồng trong một năm.

(ii) Xây dựng cơ chế hỗ trợ cụ thể cho các câu lạc bộ bao gồm hỗ trợ hành chính hàng năm cho các câu lạc bộ, bảo trợ cho các hoạt động đặc biệt tăng cường năng lực và kiến thức thực tiễn cho sinh viên về các ngành, chuyên ngành đào tạo của Trường. Nguồn kinh phí được lấy từ nguồn lãi tiền gửi ngân hàng của Trường hàng năm và huy động từ các tổ chức, doanh nghiệp.

(iii) Thực hiện cấp học bổng tương đương với 100% phần chênh lệch giữa học phí của Trường và mức trần học phí theo quy định của Nhà nước cho sinh viên học giỏi có điểm trúng tuyển và kết quả học tập cao nhất hàng năm của các ngành đào tạo, số lượng sinh viên được cấp học bổng tối đa 1% tổng số sinh viên theo học của các khóa và bắt đầu áp dụng cho khóa tuyển sinh kể từ sau khi Quyết định 751/QĐ-CP có hiệu lực. Nguồn kinh phí được lấy từ nguồn lãi tiền gửi ngân hàng của Trường hàng năm và huy động từ các tổ chức, doanh nghiệp.

(iv) Thực hiện cấp học bổng tương đương

với 100% phần chênh lệch giữa học phí của Trường và mức trần học phí theo quy định của Nhà nước cho sinh viên có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn và có kết quả học tập từ loại khá trở lên, số lượng sinh viên được cấp học bổng tối đa 1% tổng số sinh viên theo học của các khóa và bắt đầu áp dụng cho khóa tuyển sinh kể từ sau khi Quyết định 751/QĐ-CP có hiệu lực. Để đảm bảo điều kiện tham gia học tập tại Trường Đại học Ngoại thương của sinh viên học tốt nhưng có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn tương ứng như các sinh viên khóa tuyển sinh trước Quyết định 751/QĐ-CP, số lượng sinh viên được cấp học bổng đề xuất tương đương số lượng tham gia Quỹ cho vay học bổng FTU-Mabuchi dự kiến khi triển khai tại cả 03 cơ sở, với định mức cho 1 triệu đồng/tháng. Nguồn kinh phí được lấy từ nguồn lãi tiền gửi ngân hàng của Trường hàng năm và huy động từ các tổ chức, doanh nghiệp.

(v) Thực hiện chính sách học bổng khuyến khích học tập theo quy định tại thông tư 31/2013/TT-BGDĐT ngày 01/08/2013 của Bộ Giáo dục và Đào tạo với tổng quỹ học bổng khuyến khích học tập một năm tương đương với 8% học phí chính quy. Nguồn kinh phí được lấy từ học phí chính quy và các nguồn tài trợ từ cựu sinh viên, các tổ chức doanh nghiệp, tổ chức nghề nghiệp.

(vi) Mở rộng phạm vi của Quỹ cho vay học bổng FTU-Mabuchi tại cả 03 cơ sở đào tạo của Trường, tăng định mức cho vay học bổng để phù hợp với bối cảnh đổi mới cơ chế hoạt động với học phí được xác định cao hơn khung học phí của Nhà nước. Nguồn kinh phí được lấy từ nguồn tài trợ của Quỹ học bổng quốc tế Mabuchi, lãi tiền gửi ngân hàng của Trường và huy động tài trợ từ các tổ chức, doanh nghiệp.

(vii) Xây dựng quy chế về hoạt động nghiên cứu khoa học cho sinh viên và người học. Trường cần đưa ra các giải pháp khuyến khích hoạt động nghiên cứu khoa học trong sinh viên và người học. Quỹ dành cho nghiên cứu khoa học của sinh viên và người học dự kiến được bổ sung là khoảng 3 tỷ đồng một năm.

(viii) Thành lập mới một đơn vị hoặc giao nhiệm vụ đầu mối cho một đơn vị thực hiện việc tư vấn và dịch vụ hỗ trợ cho sinh viên. Tăng cường phối hợp với các tổ chức cung cấp dịch vụ chuyên nghiệp và các tổ chức tư vấn. Thành lập các công ty tư vấn, doanh nghiệp trách nhiệm xã hội nhằm một mặt giúp sinh viên có cơ hội thực hành các kiến thức được đào tạo, mặt khác thực hiện trách nhiệm đối với xã hội của cơ sở giáo dục đại học.

5. Kết luận

Hoạt động hỗ trợ sinh viên đã được Nhà trường quan tâm từ rất sớm, đặc biệt là kể từ khi thực hiện thí điểm tự chủ tài chính và đã đạt được những kết quả đáng kể. Tuy nhiên, xuất phát từ nguyên nhân khách quan và chủ quan các hoạt động hỗ trợ sinh viên vẫn còn những hạn chế nhất định. Để đạt được mục tiêu nâng cao chất lượng đào tạo và đảm bảo cơ hội tham gia học tập tại Trường của sinh viên giỏi có hoàn cảnh khó khăn trong bối cảnh đổi mới cơ chế hoạt động, Trường ĐHNT cần phải có những thay đổi trong chính sách, trong cơ chế cũng như xây dựng các quy trình để triển khai các hoạt động hỗ trợ sinh viên. □

Tài liệu tham khảo

1. Báo cáo công khai quyết toán hàng năm của Trường Đại học Ngoại thương.
2. Thông tư 31/2013/TT-BGDĐT ngày 01/08/2013 sửa đổi bổ sung thông tư 47/2007/TT-BGDĐT của Bộ Giáo dục và Đào tạo về học bổng khuyến khích học tập đối với học sinh, sinh viên trong các trường chuyên, trường năng khiếu, các cơ sở giáo dục đại học và trung cấp chuyên nghiệp thuộc hệ thống giáo dục quốc dân.
3. Nghị định 99/2014/NĐ-CP của Chính phủ ngày 25/10/2014 quy định việc đầu tư phát triển tiềm lực và khuyến khích hoạt động khoa học và công nghệ trong các cơ sở giáo dục đại học.
4. Quyết định 751/QĐ-CP của Chính phủ ngày 02/06/2015 phê duyệt Đề án thí điểm đổi mới cơ chế hoạt động của Trường Đại học Ngoại thương giai đoạn 2015-2017.
5. Thỏa thuận giữa Trường Đại học Ngoại thương và Quỹ học bổng quốc tế Mabuchi năm 2011.